

mo účastní válečného střetnutí na straně vítězů, na straně těch, kteří porazili Rakousko-Uhersko a Německo.

Před odchodem ze země vybudoval podzemní organizaci nazvanou Maffia (podle vzoru proitrakouského bojovníka Garibaldiho). Brzy přišel za Masarykem do ciziny jeho spolupracovník dr. Edvard Beneš a v Paříži se spojili s Milanem Rastislavem Štefánikem* a založili Českou národní radu, která se postupně stala uznávaným představitelem a reprezentativním orgánem národně-osvobozovacího boje Čechů a Slováků.

Masaryk měl četné styky v USA, a díky hilsenerádě byl znám tamějšímu tisku, ale v Evropě to byl právě Štefánik, muž zcela výjimečných vlastností, snoubenec italské princezny, letec, muž přijímaný jak ve francouzském prezidentském paláci, tak u anglického dvora, kdo Masarykovi a Benešovi otevíral dveře v Evropě.

Pokud jde o Rusko, až do únorové revoluce roku 1917 tam T. G. Masaryk nesměl. Byl na indexu jako autor knihy Rusko a Evropa, a u carského dvora organizoval český odboj poslanec Durich.

Zcela mimořádnou pomocí byla Masarykovi známosti s čechoameričanem Emanuelelem Voskou. Začínal jako socialista a přišel do USA někdy kolem roku 1880. Vzmohl se, stal se majitelem mramorových dolů v Kansasu, a i jinak byl neobyčejně obchodně úspěšný. Vypuknutí války ho zastihlo v Praze, a jako občan neutrálního státu konal pro Masaryka kurýrní službu, vozil filtrované zprávy v podešvích bot. Zároveň jako redaktor českého tisku v USA jako první čechoameričany informoval o profesoru Masarykovi a paralyzoval činnost českého prorakouského loajalisty v USA dr. Jšla. Mítelme si myslil, že kurýrní služba pro T. G. Masaryka nebyla jediná. Voskova dcera byla sekretářkou německého rejdařství v New Yorku, ve spojení s britským námořním atašé v USA, kapitánem Gaunttem, Voska vybudoval zpravodajskou síť zahrnující služebnictvo zastupitelských úřadů Trojspolku v USA, včetně radiistů sloužících Němcům k transatlantickému spojení (Sayville, Long Island). Služba řízená pod hlavičkou krycí společnosti Pneumograph Company měla přes osmdesát agentů. Voska měl posléze dokonce právo vydávat pro členy své společnosti pasy, celkem jich vydal přes 200. Zároveň se americké noviny staraly o to, aby se intimní informace z trojspolkových zastupitelství dostaly na světlo.^{1/2/}

Nemalou pomoc Masarykovi v USA prokázalo české unionistické hnutí vedené sociálním demokratem Josefem Martínkem.

Přes Vosku byl ruský velvyslanec v Londýně informován o situaci na frontě, a protože prvé pokusy a přeběhnutí vojáků českých jednotek končí-

* Prakticky ovšem Štefánik našel a udělal je.

ly často tragicky v křížové palbě jak ruských jednotek, které úmysly přeběhlíků nechápaly, tak rakouských loajalistů, byl domluven jednoduchý kód. Pokud se o půlnoci ozvala z rakouských zákopů melodie písně Hej Slávane, pokládána tehdy za jakousi panslovanskou hymnu, byly ruské jednotky poučeny, že nemají střílet.^{3/}

Přes kádrové změny v rakousko-uherské armádě a desítky, ba snad stovky poprav, nepodařilo se charakter českého vojáka v rakouské uniformě změnit. Přebíhalo se dál.

V době vypuknutí války žilo v Rusku na tisíce Čechů a Slováků. Odcházel na Rus jako řemeslník a podnikatelé, kterým Rusko mohlo dát a dávalo víc než Rakousko. Vyhýbali se vojenské službě v Rakousku, hledali kraje s větším kusem šunky. V Rusku ho našli. Byli vzdělanější, odborně lépe připraveni a do Ruska přicházeli jako lidé XX. století do země, kam ještě toto století nezasáhlo.

Byli ovšem rakouskými občany a po zahájení válečného konfliktu jim hrozila internace. Dalo se ji vyhnout. Žádosti o ruské poddanství a vstupem do armády. Kromě těchto praktických důvodů byly ovšem ve věci i důvody emocionální. Rusko jim bylo domovem lepším než Rakousko.

17. září 1914 přijal car Nikolaj II. zástupce Čechů v Rusku a udělil jim nejvyšší povolení sloužit v ruské armádě spolu s přáteli, aby koruna sv. Václava zazářila v paprscích rodu Romanovců. Car si dal rovněž zakreslit na mapě budoucí hranici českého státu. Už před tím, ironii osudu 20. srpna 1914, byla ovšem zřízena Česká družina. Původně se měla jmenovat Husitská družina, kádr tvořili členové Sokola Moskva a Sokola Petrohrad, a 28. srpna byla tato jednotka skutečně v Kyjevě přisazena. Na den sv. Václava, 28. září 1914, složila Družina v Kyjevě přísahu a byl jí posvěcen praporek. Měla 1014 členů, z toho 29 Slováků. Velitelem byl podplukovník Bozenovič a do důstojnického sboru bylo jmenováno několik Čechů, kteří předtím dosáhli důstojnické hodnosti buď v ruské, nebo rakousko-uherské armádě. Byli to:

Cejp, Čeček, Klecanda, Husák, z bývalých rakousko-uherských důstojníků pak Fierlinger, Švec, Vašátko a Voženílek.

O měsíc později, 27. října, už byla Družina (brigáda) bojově nasazena v armádě generála Brusilova, nikoli jako celek, ale rozptýlena v poloetích po celé frontě, a explicitně užívána k průzkumné činnosti. 12. prosince byl její příslušník Antonín Ornela zajat Rakušaný a oběšen.

Bez ohledu na to, že carská vláda, zejména její germanofilská část, se dívala na činnost Družiny s nedůvěrou a náboru z řad zajatců byly kladeny překážky, byl to základ. Prvních 1000 Čechů se chopilo zbraní, dobrovolně.

23. srpna 1914 (Masaryk je ještě ve Vídni) složilo přísahu prvních 126 členů Sokola Paříž. Na přímluvu Arnošta Denise a pod vedením malíře